

Globalizacja, integracja, konkurencyjność sektora żywnościowego

Andrzej Kowalski

WPR a konkurencyjność polskiego i
europejskiego sektora żywnościowego

Józefów 2014

- „... to co czyni ekonomię najbardziej fascynującą jest fakt, że jej fundamentalne zasady są tak proste, że każdy jest w stanie je zrozumieć, jednak niewielu je rozumie.”

Milton Friedman

Ekonomia a inne dyscypliny

- Świadome inwestowanie w zmiany klimatyczne i będące ich pochodną zmiany w pogodzie wpływają na ceny aktywów wykorzystując dostępne instrumenty finansowe.

Zapobiegać czy leczyć

- niedociągnięciem tradycyjnych modeli makroekonomicznych jest ich oparcie na analizie ex post, bez nakierowania na reakcje zapobiegawcze ex ante. Na konieczność uwzględnienia reakcji proaktywnych w modelach prognostycznych zwrócili
- uwagę między innymi C. Borgio i W. White (2004) na długo przed wybuchem kryzysu, lansując tzw. politykę “przeciwstawiania się wiatrowi” (“leaning against the wind”), czyli podejmowania kroków przeciwdziałających nadmuchiwananiu baniek cenowych. Podejście to pozostaje w kontraście do polityki preferującej “usuwanie skutków” (“cleaning up”) pokryzysowych, której zwolennikiem był Alan Greenspan (2004) twierdząc, że koszty społeczne reakcji zapobiegawczych byłyby wyższe.

Wpływ procesów globalizacji na rozwój polskiego rolnictwa i wsi

Rewolucyjne zmiany hierarchii wartości całej społeczności oraz celów produkcji stawiają na nowo fundamentalne pytania, na które wydawało się świat już dawno udzielił odpowiedzi. Wiele z nich dotyczy możliwości i jakości rozwiązywania przez rynek problemów społecznych demograficznych, środowiskowych.

Wpływ procesów globalizacji na rozwój polskiego rolnictwa i wsi

Dane World Economic Outlook IMF z kwietnia 2008 wskazują, iż PKB Chin – liczony wg parytetu siły nabywczej – wysunął się na drugie miejsce po PKB USA; Indii na 4, Rosji na 7, zaś Brazylii na 9.

Przewidywana dynamika wzrostu tych krajów, nawet obniżona z powodu spowolnienia wzrostu gospodarki światowej tylko przyspieszy doganianie najwyżej rozwiniętych gospodarek.

Dane za 2014 r wskazują, że Chiny prześcignęły USA, a Indie Niemcy

Wpływ procesów globalizacji na rozwój polskiego rolnictwa i wsi

- Rozwój technologii informatycznych i telekomunikacji przekładają się na wzrost konkurencji
- To co kiedyś mogło być wytwarzane tylko w krajach wysoko uprzemysłowionych może być wytwarzane niemal wszędzie
- Technologia jest mobilna w skali międzynarodowej

Wpływ procesów globalizacji na zachowania podmiotów rynku

- Popyt krajowy nie przesądza o popycie na produkty krajowe, tak jak jego brak nie wyklucza aktywności produkcyjnej w kraju, gdy potrafi on tanio zaspokoić popyt zewnętrzny.
- Koszty komparatywne w coraz mniejszym stopniu stają się podstawą specjalizacji w handlu zagranicznym, a stają się wyznacznikiem dopływu kapitału i lokalizowania różnych faz produkcji.

Wpływ procesów globalizacji na rozwój polskiego rolnictwa i wsi

Konsekwencją rynku globalnego jest lawinowy rozwój konsumeryzmu jako filozofii życia. Produkcja zmienia swój charakter. **Produkuje się dla konsumpcji a nie się nie po to aby zaspokoić potrzeby.**

Wpływ procesów globalizacji na rozwój polskiego rolnictwa i wsi

Preferencje konsumentów
wynikające z zunifikowanych
gustów prowadzą do powstania
jednorodnego rynku globalnego.

Wielkie korporacje ponadnarodowe

coraz częściej wpisują się w układ podmiotów gospodarczych, zajmując w nich pozycję dominującą. Ogromna siła tych korporacji oraz rozproszenie akcjonariatu pozwala na podporządkowanie sobie nie tylko słabszych państw, ale także całych segmentów rynku.

Wpływ procesów globalizacji na rozwój polskiego rolnictwa i wsi

- Rynek globalny pomija regionalne lub lokalne potrzeby konsumentckie, zakładając, że są one wszędzie jednakowe. **Strategia marketingowa jest bardziej ukierunkowana na produkt niż na klienta.**

W nowej erze ekonomicznej wszystkie kraje świata w coraz większym stopniu uzależniają się od siebie wzajemnie. Współzależności stają się współzależnościami globalnymi.

Wpływ procesów globalizacji na rozwój polskiego rolnictwa i wsi

Oceniając skutki ekonomiczne i społeczne procesu globalizacji zwracano uwagę przede wszystkim na niekorzystne zjawiska dla regionów i krajów biedniejszych. Ostatnio coraz częściej dostrzega się także zagrożenia dla krajów wysokorozwiniętych. Globalizacja tworzy system dopuszczający na sprawiedliwy rynek towary po cenach dumpingowych.

Wpływ procesów globalizacji na rozwój polskiego rolnictwa i wsi

Wraz internacjonalizacją wyłonił się problem bezpieczeństwa ekologicznego cywilizacji.

- Do niedawna kryzys ekologiczny kojarzył się głównie z uprzemysłowionymi krajami. Cechą szczególną obecnej sytuacji ekologicznej jest to, że zagrażające życiu problemy środowiskowe ujawniły się z niebywałą siłą również w krajach rozwijających się.

Wzrost gospodarczy

- **Patologiczny wzrost gospodarczy spowodował, iż środowisko przyrodnicze utraciło zdolność samoodtwarzania się w postać zgodną z potrzebami życia człowieka, a także iż szybciej następuje wyczerpywanie źródeł zasobów naturalnych, w tym paliw, aniżeli zapewniany jest dostęp do ich źródeł alternatywnych.**

Ekonomia a zasoby naturalne

- Współczesna globalna walka konkurencyjna nie jest docelowo ukierunkowana na zwiększenie stopnia podporządkowania społecznościom silniejszym społeczności słabszych. Obecnie jej głównym celem jest neo-socjaldarwinistyczne eliminowanie konkurentów do deficytowych zasobów naturalnych, w tym zawłaszczanie posiadanych przez nie ich źródeł.

Jan Paweł II, Holokaust ekologiczny, Sycylia'93.

Źródła odnawialne

- Energia wiatrowa lądowa (farmy wiatrowe 10% powierzchni Polski) – 30kwh na osobę dziennie
- Energia wiatrowa morze przy zabudowie 40% wód terytorialnych – 4kWh
- Energia słoneczna panele i kolektory 10 m² na osobę -22 kWh
- Słoneczna biomasa całość ziem uprawnych – 36 kWh
- Energia wodna (całość rzek zabudowana tamami – 1,6 kWh
- Energia geotermiczna 20 kWh

Zużycie energii na osobę dziennie

- Polska – 80 kWh
- Wielka Brytania -120 kWh
- USA – 250 kWh

Wpływ procesów globalizacji na rozwój polskiego rolnictwa i wsi

Globalizacja rzuca wyzwania państwu stawiając w centrum uwagi pytania o granice interesów narodowych. Spór o rolę państwa w gospodarce dotyczy już nie tylko zakresu interwencji, ale zasadności istnienia samego państwa.

Redystrybucja a rozwój

- Podczas kilkudziesięciu lat w krajach z małym, około 30-procentowym udziałem państwa w redystrybucji dochodu narodowego (i w związku z tym z większymi nierównościami w jego podziale ?) stopa inwestycji w PKB, wynosiła średnio 20,7 procenta, a w krajach z dużą skalą redystrybucji budżetowej, z około 50-procentowym udziałem państwa w PKB stopa inwestycji wynosiła średnio 20,5 procenta.

Wzrost gospodarczy zależy:

- Wzrostu liczby ludności
- zagospodarowanie nowych terenów i zasobów
- wykorzystanie większej ilości energii
- specjalizacja
- wprowadzanie nowych technologii

Wpływ procesów globalizacji na rozwój polskiego rolnictwa i wsi

- Do 2050 roku liczba ludności świata będzie istotnie wzrastała. Wzrost ten będzie jednak głęboko nierównomierny.
- Dramatycznie obniży się udział zasobów ludności zdolnej do pracy w Rosji, Japonii,
- Niemczech, Chinach (- 143 mln osób w stosunku do 2006 roku). Gwałtownie natomiast wzrośnie w Indiach(+ 390 mln osób w 2050 względem 2006), w Nigerii, Pakistanie oraz USA.
- W Polsce liczba ludności ogółem spadnie z 38,1 mln w 2008 roku do 35,99 w 2035 i prawdopodobnie do około 28 mln w 2050 roku.

Zasoby

- Woda pitna stanowi 3% zasobów wody na świecie
- Z tego 30% w formie płynnej
- Największym konsumentem jest rolnictwo 70%
- 20% przemysł
- 10% bezpośrednia konsumpcja

- W 2000 r. na wyprodukowanie 1 kalorii żywności w systemie rolnictwa przemysłowego potrzeba średnio 7 kalorii paliwa – 2000 (Uniwersytet Michigan)
- W 2010 potrzeba 10 kalorii energii na 1 kalorię żywności

System finansowy:

- 1913 r. - Powstaje Rezerwa Federalna USA, uzupełniająca rezerwy złota pieniądzem papierowym
- 1933 r. – rząd USA zaprzestaje regulowania zobowiązań w złocie
- 1944 r. – dolar zostaje mianowany światową walutą rezerwową
- 1973 r. – USA zrywa wymienialność dolara na złoto
- Pieniądz fiducjarny

Wpływ procesów globalizacji na rozwój polskiego rolnictwa i wsi

- Globalizacja rynków finansowych spowodowała istotne zmiany w rolach odgrywanych na rynkach przez najważniejsze kraje i regiony. 80% zasobów finansowych świata ulokowanych jest w czterech rejonach: w Stanach Zjednoczonych, strefie euro, Japonii i Wielkiej Brytanii, jednak do najszybciej rosnących na świecie należy chiński rynek finansowy.

Wykonujemy pracę Boga - szefowie banków inwestycyjnych

- Wielkość depozytów bankowych między 1990 a 2007 wzrosła z 86% do 102% globalnego PKB
- Wartość obligacji z 86% do 138% PKB
- Wartość akcji giełdowych z 45% do 114 % PKB
- Wartość instrumentów pochodnych w 1990 r. równa światowemu PKB w 2007 r, 10 krotnie większa

Z logiki gospodarki globalnej wynika, że głównym arbitrem polityki gospodarczej stają się rynki kapitałowe. Żaden kraj nie może sobie pozwolić na odpychanie rodzimego i zewnętrznego kapitału. Mechanizm ten nie pozostaje bez wpływu na suwerenność polityki monetarnej i kursowej.

Wpływ procesów globalizacji na zachowania podmiotów rynku

Podstawą racjonalnego działania powinna być twórcza wizja przyszłości profesjonalnie przekształcona w strategię i politykę gospodarczą.

Wpływ procesów globalizacji na rozwój polskiego rolnictwa i wsi

- Wolność gospodarcza z istoty prowadzi do nierówności
- Podatki dochodowe i transfery wpływają na podział dochodu i sprzyjają tworzeniu bardziej sprawiedliwego społeczeństwa

Nierówności między krajami maleją od końca lat siedemdziesiątych

- Między rokiem 1965 a 2006 średni światowy dochód na mieszkańca wzrósł – po uwzględnieniu siły nabywczej i inflacji z 2497 do 4839 USD

Wpływ procesów globalizacji na rozwój polskiego rolnictwa i wsi

- Jedna piąta najbogatszej populacji świata obejmująca kraje najbogatsze, zwiększyła swój dochód z 8315 do 14 623 USD tj. o około 75%
- Jedna piąta obejmująca najbiedniejsze kraje zwiększyła dochód per capita z 551 do 1137 USD, czyli o ponad 100%
- Światowa konsumpcja jest dziś ponad dwukrotnie większa niż w latach 60 ubiegłego wieku.

Wpływ procesów globalizacji na rozwój polskiego rolnictwa i wsi

- UNDP szacuje, że rozmiary biedy w ostatnim półwieczu zmniejszyły się znacznie bardziej niż w ciągu minionych pięciuset lat.
- Obszar nędzy absolutnej spadł z ponad 30% do około 20%

Wpływ procesów globalizacji na rozwój polskiego rolnictwa i wsi

- W gospodarkach liberalnych znacznie łatwiej wydobyć się z biedy. W USA 1% ludności czyli 2,7 mln osób dysponuje zasobami równymi stanowi posiadania 38% ludzi gorzej sytuowanych, tj 100 mln osób. Na najbiedniejszą jedną piątą populacji USA - przypada zaledwie 3,6 procenta dochodu narodowego. Jednakże dzięki mobilności pomiędzy różnymi grupami ludności, możliwej dzięki edukacji i dłuższemu doświadczeniu zawodowemu tylko 5,1 procenta Amerykanów, należących w 1975 roku do najbiedniejszej jednej piątej populacji, pozostawało w tej grupie do roku 1991. W tym czasie prawie 30 procent z nich przeszło do jednej piątej najbogatszych, a 60 procent do dwóch piątych najbogatszej części społeczeństwa amerykańskiego.

Wzrost gospodarczy

- Arystoteles rozróżniał ekonomię i chrematystykę, tę pierwszą utożsamiając z powiększaniem bogactwa drogą działań społecznie użytecznych i związanych głównie z funkcjonowaniem sfery realnej, a tę drugą z traktowaniem bogactwa jako celu samego w sobie i jego pomnażaniem drogą spekulacji finansowych.

- Świat nowych technologii to 4,1% wszystkich najnowszych miliarderów
- IVY league (8 najbardziej prestiżowych uczelni- 3,5% najzamożniejszych
- 13,6% multimilionerów nie ma wyższego wykształcenia

- W USA 3razy więcej miliarderów niż w Chinach (za 20 lat Chiny wyprzedzą USA)
- Najszybciej wzrasta liczba multimilionerów w:
- Pakistanie, Nigerii, Sri Lance, Kenii, Indiach i Emiratach
- 25mln \$ na cele charytatywne - milionerzy
- 100 mln \$ na cele charytatywne - miliarderzy

Polityka gospodarcza

- Trudność w prowadzeniu polityki gospodarczej w wymiarze operacyjnym tkwi w tym, że nie potrafimy odróżnić zjawisk koniunkturalnych, cyklicznych, oscylacji wokół naturalnych dla danej gospodarki punktów równowagi od procesów strukturalnej zmiany, które powodują przesuwanie się tych punktów równowagi. Ponadto prowadzenie skutecznej polityki koniunkturalnej wymaga wysokiej wiedzy eksperckiej oraz niemałych umiejętności posługiwania się nią. Wymaga też jeszcze czegoś, co w parlamentarno-gabinetowych systemach politycznych jest trudne do osiągnięcia – niezależności działań ekspercko-operacyjnych względem politycznej rywalizacji o władzę.

Nieuzasadnionym nierównościami – zwłaszcza wynikającym z patologii stosunków podziału

- należy zdecydowanie przeciwdziałać, ponieważ osłabiają wzajemne zaufanie pomiędzy ludźmi, co szkodzi kapitałowi społecznemu, tak bardzo pożądanemu w procesach rozwoju. Jeśli zaufaniem nie obdarzają się różne grupy zawodowe i środowiskowe, jeśli społeczeństwo nie darzy zaufaniem władzy, a ta jemu się odwzajemnia, jeśli nawzajem nie ufają sobie przedsiębiorcy, to kapitał społeczny, zamiast się pomnażać, podlega erozji.
- W gospodarce bywa podobnie jak w rodzinie; jeśli nawet nie brakuje pieniędzy, ale nie starcza zaufania, rzeczy źle się mają.

Dokąd iść

- Pytania do ekonomistów często przypominają dialog Alicji i Kota

„Alicja w Krainie Czarów grzecznie zapytała Kota z Cheshire, w którą stronę powinna teraz pójść, Kot odpowiedział: Bardzo dużo zależy od tego, dokąd chcesz dojść.

Dziękuję Państwu za uwagę!

